

πηρία, κατά τρόπο που εκθέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη ή ενέχει απειλή για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα των ως άνω προσώπων, τιμωρείται με φυλάκιση τριών (3) μηνών έως τριών (3) ετών και με χρηματική ποινή πέντε έως είκοσι χιλιάδων (5.000-20.000) ευρώ». Το άρθρο 2 προβλέπει ότι: «1. Όποιος με πρόθεση, δημόσια, προφορικά ή δια του τύπου, μέσω του διαδικτύου ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο ή τρόπο, επιδοκιμάζει, ευτελίζει ή κακόβουλα αρνείται την ύπαρξη ή τη σοβαρότητα εγκλημάτων γενοκτονιών, εγκλημάτων πολέμου, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, του Ολοκαυτώματος και των εγκλημάτων του ναζισμού που έχουν αναγνωριστεί με αποφάσεις διεθνών δικαστηρίων ή της Βουλής των Ελλήνων και η συμπεριφορά αυτή στρέ-

φεται κατά ομάδας προσώπων ή μέλους της που προσδιορίζεται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή την αναπηρία, όταν η συμπεριφορά αυτή εκδηλώνεται κατά τρόπο που μπορεί να υποκινήσει βία ή μίσος ή ενέχει απειλητικό ή υβριστικό χαρακτήρα κατά μίας τέτοιας ομάδας ή μέλους της, τιμωρείται με τις ποινές της παραγράφου 1 του προηγούμενου άρθρου».

5 Ruwen Ogien, *La Liberté d'offenser. Le sexe, l'art et la morale*, La Musardine, Παρίσι 2007.

6 Nadia Urbinati, *Representative Democracy: Principles and Genealogy*, University of Chicago Press, Σικάγο 2006.

7 Σύμφωνα με το επιχείρημα του slippery slope, κάθε κοινότητα, πλειοψηφική ή μειοψηφική, μπορεί ανά πάσα στιγμή να υποστεί ένα σημαντικό περιορισμό στην ελευθερία της έκφρασής της· βλ. Χαράλαμπος Θ. Ανθόπουλος, *Προστασία κατά του ρατσισμού και ελευθερία της πληροφόρησης. Ένα συνταγματικό δίλημμα*, Παπαζήσης, Αθήνα 2000, σ. 173.

8 Στην απόφαση Gertz v. Robert Welch, (1974). Βλ. Σταύρος Τσακουράκης, *Η ελευθερία του λόγου στις ΗΠΑ*, Π. Ν. Σάκκουλας, Ινστιτούτο Ελληνικής Συνταγματικής Ιστορίας και Συνταγματικής Επιστήμης, Μελέτες-7, Αθήνα 1997, σ. 116.

9 Jacques Derrida, *L'Écriture et la différence*, Point-Essais, Seuil, Παρίσι 1979.

ΣΕ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΧΑΜΕΝΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ: Η ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΕΝΟΣ «NORMAL» ΠΡΟΕΔΡΟΥ¹

ΣΩΤΗΡΙΑ ΛΙΑΚΑΚΗ

Δεν έχει περάσει πολύς καιρός από τις Ευρωεκλογές που διέψευσαν τις ελπίδες των γάλλων Σοσιαλιστών για ισχυρή παρουσία στην Ευρώπη, συμπαρασύροντας και τις προσδοκίες για ανανέωση της σοσιαλδημοκρατίας. Ο Φρανσουά Ολάντ βρέθηκε σε θέση άμυνας, έχοντας να αντιμετωπίσει την ανησυχητική εκλογική επικράτηση της Μαρίν Λε Πεν, την καθοδική πορεία της δημοφιλίας του και την αναποτελεσματικότητα των πολιτικών του προς αντιμετώπιση της καλπάζουσας ανεργίας στη Γαλλία.²

Η Σωτηρία Λιακάκη είναι πολιτικός επιστήμονας.

Λίγους μήνες αργότερα, η παραίτηση του Αρνό Μοντμπούρ θέτει πλέον σε σοβαρή αμφισβήτηση τις επιλογές Ολάντ για αναζήτηση προοπτικής από τα αδιέξοδα της γαλλικής οικονομίας, το δυσοίωνα μέλλον της οποίας (με το έλλειμμα να αγγίζει φέτος το 4,4% του ΑΕΠ) ανακοίνωσε πρόσφατα ο Υπουργός Οικονομικών Μισέλ Σαπέν.³ Μιας οικονομίας που πασχίζει να διατηρήσει βιομηχανική παραγωγή και κοινωνικά κεκτημένα στο πλαίσιο μιας en principe «ορντοφιλελεύθερης» ΕΕ.⁴

Όπως αναφέρει ο Χρίστος Κανελλόπουλος, «[ο] χαμηλός πληθωρισμός και το ισχυρό νόμισμα δεν είναι απλώς μια

επιλογή οικονομικής πολιτικής: η σταθερότητα τιμών ταυτίζεται με την ίδια τη σταθερότητα της γερμανικής δημοκρατίας [...] η απόρριψη οποιασδήποτε αντιυφεσιακής [κεϋνσιανής ή μονεταριστικής] πολιτικής είναι συνειδητή. Οι ορντοφιλελεύθεροι αντιμέτωποι με ύφεση ανασύρουν πολιτικές που θεωρούνταν “ορθόδοξες” μέχρι την Κρίση του 1929: “Δομικές” μεταρρυθμίσεις, ισοσκελισμός του προϋπολογισμού, “εξυγίανση” της οικονομίας, εκκαθάριση των “άρρωστων” κλάδων και επιχειρήσεων. Η ύφεση και η κοινωνική καταστροφή δεν είναι το πρόβλημα, αλλά η ίδια η θεραπεία. Από την άλλη, “οι ορντοφιλελεύθεροι” συνηγο-

ρούν στη θεσμική πλαισίωση της αγοράς, στην παρέμβαση του κράτους για την εξασφάλιση του ανταγωνισμού και των ανοικτών αγορών, για τη συνεννόηση εργοδοσίας και συνδικάτων στη μισθολογική πολιτική, αλλά και για την οικοδόμηση ενός “λελογισμένου” κοινωνικού κράτους που αντιμετωπίζει τις ακραίες συνέπειες της αγοράς».⁵

Η Γαλλία,⁶ λοιπόν, δυσκολεύεται να προσαρμοστεί σε ένα μοντέλο που αρνείται οποιαδήποτε αντι-υφεσιακή πολιτική, ενώ προϋποθέτει θεσμούς που υφίστανται σε άλλες χώρες, αλλά όχι στη Γαλλία. Αν και πρόκειται περί εξαγωγικής οικονομίας, η εισοδός της στην ΟΝΕ συνοδεύτηκε από σημαντική απώλεια ανταγωνιστικότητας⁷ έναντι της γερμανικής οικονομίας, χωρίς ο σχετικά μικρός εξαγωγικός τομέας προϊόντων υψηλής ποιότητας και τεχνολογίας να επιτρέπει την επίτευξη υψηλής κερδοφορίας και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης.⁸ Επιπλέον, η Γαλλία δεν διαθέτει συνεταιρικούς θεσμούς –όπως η Γερμανία– που να αναπληρώνουν το έλλειμμα κατεύθυνσης και συντονισμού μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων.⁹ Δίπλα σε όλα αυτά, σημειώνουμε και τις πρόσφατες τάσεις για μετακίνηση της γαλλικής χρηματοοικονομίας και εταιρικής διακυβέρνησης προς το αγγλο-αμερικανικό μοντέλο της φιλελεύθερης οικονομίας της αγοράς.¹⁰

Η πρόσφατη κυβερνητική κρίση στη Γαλλία επαναφέρει στο προσκήνιο μια επίμονη πηγή έντασης για τους γάλλους Σοσιαλιστές: τις συνέπειες του δημοψηφίσματος του 2005¹¹ και την αγωνία για το ευρωπαϊκό οικοδόμημα που, σύμφωνα με τον Ζεράρ Ρολέ, κινδυνεύει ιδιαίτερα από μια «κρίση νομιμοποίησης» («crise de légitimité»).¹² Αυτή η διαρκής ένταση αποτυπώνεται και στο ευρύτερο αίσθημα «δυσφορίας» για την ΕΕ που κατακλύζει τη γαλλική κοινωνία,¹³ η οποία δεν είδε την ποιότητα ζωής της να βελτιώνεται δραματικά μετά την έλευση των Σοσιαλιστών στην εξουσία.

Και όμως, η εκλογική επικράτηση του Parti Socialiste γεννούσε ελπίδες για αλλαγή πορείας της ευρωπαϊκής μηχανής. Οι πρόσφατες εξελίξεις, ωστόσο, διαλύουν κάθε αυταπάτη: με την πολιτική του ο Ολάντ κυβερνά ως εάν το 2012 να ηττήθηκε, οι επιλογές του δηλώνουν την βαθιά δυσπιστία του στο ιδεολογικό οικοδόμημα του πολιτικού του χώρας. Σε μεγάλο βαθμό αυτό αποτελεί ήττα της σοσιαλδημοκρατίας. Το ερώτημα που είχε θέσει το 2008 ο Ανδρέας Πανταζόπουλος σε κείμενό του αναδύεται, λοι-

πόν, πιο επίκαιρο από ποτέ: «Γιατί χάνει η σοσιαλδημοκρατία;».¹⁴

Αναλυτές και θεωρητικοί της σοσιαλδημοκρατίας, ειδικά μετά το απογοητευτικό αποτέλεσμα της κάλπης στις Ευρωεκλογές του 2009, επιχείρησαν μια πολυδιάστατη προσέγγιση ενός φαινομένου που συνδέεται, πλην κοινωνικών και οικονομικών παραμέτρων, με ένα καθοριστικό έλλειμμα πολιτικής αποφασιστικότητας: όχι, το παραδοσιακό ιδεολογικό και αξιακό οπλοστάσιο της σοσιαλδημοκρατίας δεν έχει χάσει τη δυναμική του,¹⁵ πρόκειται για το ότι η ίδια η σοσιαλδημοκρατία μοιάζει να μην έχει τι να προτείνει ως συνέχεια του «ιστορικού της προγράμματος»,¹⁶ οδηγούμενη μάλιστα στην εντέλει αυτοκαταστροφική νεοφιλελεύθερη στροφή που «βαθμιαία αλλά συστηματικά υπονόησε τα εκλογικά μεγέθη της ευρωπαϊκής κεντροαριστεράς».¹⁷

Η επείγουσα έκκληση σε άρθρο της *Libération* εκείνης της περιόδου ακούγεται ιδιαίτερα προφητική: «Πρέπει να ξαναβρούν το θάρρος για λήψη τολμηρών θέσεων», υπογραμμίζεται στον τίτλο, σε ένα κείμενο που χρησιμοποιεί για την ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία τη φράση “ιδεολογική νίκη, εκλογική ήττα”.¹⁸ Η πορεία του Φρανσουά Ολάντ ως προέδρου αποδεικνύει ότι μπορεί να συμβεί και το αντίστροφο, με συνέπειες διαλυτικές για το κόμμα του και πιθανόν τη χώρα του.

Ας επανέλθουμε, ωστόσο, στο ερώτημα που τέθηκε στις παραπάνω γραμμές. Γιατί ηττάται η σοσιαλδημοκρατία; «Η σοσιαλδημοκρατία ηττάται διότι δεν έχει καταφέρει να βρει το δρόμο της στο ιδιότυπο περιβάλλον που διαμορφώνει το τρίγωνο παγκοσμιοποίηση, Ευρωπαϊκή Ένωση, εθνικά κράτη».¹⁹ Με άλλα λόγια, η διαδικασία που ο Μαρκ Λαζάρ αποκαλεί «δεξιοποίηση της αριστεράς» και «αριστεροποίηση της δεξιάς»²⁰ είναι πιο αποτελεσματική και ωφέλιμη για τη δεύτερη παρά για την πρώτη.

Με τη δεύτερη κυβέρνηση υπό τον Μανουέλ Βαλς,²¹ την αποχώρηση διαφωνούντων υπουργών και την επιλογή του Εμμανουέλ Μακρόν –γνήσιου εκπροσώπου των «γαλλικών ελίτ» και του κατεστημένου της «αγοράς»– στο γαλλικό Υπουργείο Οικονομίας, επιβεβαιώνεται η διαπίστωση του Ζεράρ Γκρινμπέρ, όταν τον Ιανουάριο του 2014 χαρακτήριζε τον Ολάντ ως «σοσιαλφιλελεύθερο»: «Η καμπάνια του Φρανσουά Ολάντ ήταν ιδεολογικά διφορούμενη [...] ήταν συγχρόνως σοσιαλδημοκράτης και σοσιαφιλε-

λεύθερος... χωρίς να ομολογεί, ωστόσο, ότι είναι σοσιαλφιλελεύθερος! Με μια κάποια αισιοδοξία, πίστευε πραγματικά ότι η οικονομία θα ξαναέπαιρνε μπρος. Το πρόβλημα είναι ότι δεν παίρνει και ότι με τις πολύ αυστηρές δεσμεύσεις της Γαλλίας έναντι της Ευρώπης, το λίγο που απέμεινε από τη σοσιαλδημοκρατία έχει λήξει. Σήμερα, ο Ολάντ αυτοπροσδιορίζεται ως σοσιαλδημοκράτης αλλά είναι ξεκάθαρα σοσιαλφιλελεύθερος».²²

Και αν το 2011 ο υπεύθυνος συντονισμού για την ετοιμασία του προγράμματος των γάλλων Σοσιαλιστών διακήρυττε σε όλους τους τόνους ότι «όσον αφορά τη διαχείριση δεν έχουμε να πάρουμε μαθήματα από τη δεξιά»,²³ τρία χρόνια αργότερα, σε άρθρο της εφημερίδας *Libération* διανούσε με πολιτικά στελέχη αναζητούν απάντηση στο ερώτημα αν «η κυβέρνηση ανήκει στη δεξιά».²⁴

Πρόκειται περί απορίας που σε καμία περίπτωση δεν θα ήθελε ο Ολάντ να έχει τεθεί, όταν αγωνιζόταν να επικρατήσει επί της κυρίας εσωκομματικής του αντιπάλου Μαρτίν Ομπρί στις προκριματικές εκλογές για το χρίσμα ως υποψηφίου των Σοσιαλιστών ενόψει των προεδρικών εκλογών του 2012. Ήταν η Ομπρί που είχε κατορθώσει μια «σύνθεση» ρευμάτων μέσα από την κοινή πλατφόρμα του προγράμματος με τίτλο «Αλλαγή» («le Changement»)²⁵ για τις προεδρικές εκλογές, στρεφόμενη ήδη από το συνέδριο της Ρεμς στην αριστερή πτέρυγα του Κόμματος.²⁶

Τόσο ο Ολάντ²⁷ όσο και η Ομπρί εμφανίζονταν να επιδιώκουν συμφιλίωση των υποστηρικτών του «Ναι» και του «Όχι» ύστερα από το Ευρωδημοψήφισμα του 2005.²⁸ Εντούτοις, η «σοσιαλφιλελεύθερη στροφή»²⁹ του Ολάντ δημιουργεί σήμερα τριγμούς στο εσωτερικό του κόμματός του,³⁰ με τους επικριτές του να συνεννοούνται στο παραδοσιακό ετήσιο ραντεβού των γάλλων Σοσιαλιστών, το θερινό Πανεπιστήμιο στη Λα Ροσέλ.³¹ Η στροφή αυτή προκαλεί μετωπική σύγκρουση με τον Αρνό Μοντμπούρ, ο οποίος έφτασε να κατηγορεί τον Ολάντ ότι «ψεύδεται διαρκώς».³² Τον φέρνει επίσης αντιμέτωπο με την Ομπρί, που το 2011 τόνιζε ότι «για το 2012, οι Γάλλοι περιμένουν νόημα, ηθική, αλήθεια».³³

Ο Ολάντ είχε υποσχεθεί έναν «άλλο δρόμο για την Ευρώπη».³⁴ Είχε δεσμευτεί ότι η χώρα του θα άλλαζε πολιτική για να ενισχυθεί η νεολαία. Οι κινήσεις του μετεκλογικά αποδειχτηκαν τουλάχιστον ανεπαρκείς. Στη Γαλλία της δημογραφι-

κής αύξησης με ραγδαίους ρυθμούς, η άνοδος της ανεργίας απομακρύνει ολοένα και περισσότερο τον Ολάντ από τις προεκλογικές του εξαγγελίες αλλά και από το πρόγραμμα των γάλλων Σοσιαλιστών για «πραγματική ισότητα».³⁵ Θυμίζουμε τη μοιραία πρόβλεψη του Μπερλάν στον Ντελέρ για το ζήτημα των ευρωμολόγων: «Jacques, έχεις απόλυτο δίκιο. Όμως δεν υπάρχει πιθανότητα να προωθήσω αυτή την πρότασή σου. Ο Helmut κι εγώ απλώς δεν διαθέτουμε την πολιτική ισχύ να την περάσουμε. Προς το παρόν, μόνο να δέσουμε τις οικονομίες μας με ένα κοινό νόμισμα μπορούμε – και αυτό θα κάνουμε. Όταν όμως, μετά από δέκα ή δεκαπέντε χρόνια, θα έρθει μια μεγάλη κρίση, τότε οι διάδοχοί μας θα βρεθούν μπροστά σε ένα μεγάλο δίλημμα: είτε να κάνουν πράξη αυτό που προτείνεις, είτε να αφήσουν το κοινό νόμισμα να καταρρεύσει».³⁶

Ο Ολάντ όφειλε εδώ να ξεπεράσει τον πολιτικό του πατέρα. Αντίθετα, μιμούμενος τον Μπερλάν, δίστασε να προωθήσει τη λύση των ευρωμολόγων, μολοντί είχε δεσμευτεί προεκλογικά.³⁷ Γνωρίζουμε, όμως, ότι δυστυχώς «όλα τα μεγάλα κοσμοϊστορικά γεγονότα και πρόσωπα παρουσιάζονται [...] δυο φορές [...] τη μια φορά σαν τραγωδία, την άλλη σαν φάρσα».³⁸

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1 Αναφερόμαστε εδώ στη δέσμευση του Φρανσουά Ολάντ να κυβερνήσει ως «κανονικός» πρόεδρος, κοντά στον απλό πολίτη· βλ. «François Hollande: Un Président "normal"», *The Associated Press*, 6.5.2012.
- 2 Το ζήτημα της εργασίας των νέων κυριάρχησε τόσο στο πρόγραμμα του PS (Parti Socialiste) ενόψει των προεδρικών εκλογών του 2012 όσο και στις δεσμεύσεις της καμπάνιας του Ολάντ· βλ. ενδεικτικά, Benoît Floch / Sophie Landrin, «La jeunesse devient sujet de campagne pour le PS», *Le Monde*, 3.4.2011, καθώς και «Emploi: C'est pour notre jeunesse que nous devons faire de l'emploi une priorité», *Parti Socialiste*, 23.1.2012.
- 3 Βλ. «Finances publiques: Sapin confirme un nouveau dérapage du déficit», *Sudouest.fr (avec Afp)*, 10.9.2014.
- 4 Για το οικονομικό δόγμα του ορντοφιλελευθερισμού (ή ορντολιβεραλισμού) στην ΕΕ, βλ. Χρίστος Κανελλόπουλος / Σωτηρία Λιακάκη, «Οι σοσιαλιστές και το ευρώ», *Σύγχρονα θέματα* 117 (2012), σ. 11-21.

- 5 Χρίστος Κανελλόπουλος, «Το οικονομικό δόγμα των Γερμανών», *Το Κουτί της Πανδώρας*, 2.9.2014.
- 6 Για την ανάλυση στην παράγραφο αυτή της γαλλικής οικονομίας υπό το πρίσμα του γερμανικού ορντοφιλελευθερισμού, αντλούμε από την εισήγηση: Χρίστος Κανελλόπουλος / Σωτηρία Λιακάκη, «The French Socialists and the Eurozone Crisis», 11th European Sociological Association Conference, 28-31 Αυγούστου 2013, Τορίνο, «Crisis, Critique and Change».
- 7 Κώστας Λαπαβίτσας, «Η γαλλική και ιταλική επιπλοκή της Ευρωζώνης», *costaslapavitsas.blogspot.gr*, 10.3.2014.
- 8 Patrick Artus, «France - Allemagne: la différence essentielle n'est pas le niveau technologique, le progrès technique, mais la capacité de l'Allemagne à différencier ses produits et à les vendre à un prix élevé», *Flash Économie* 663, Natixis, 30.9.2013.
- 9 Peter A. Hall / David Soskice, «An Introduction to Varieties of Capitalism», στο των ίδιων (επιμ.), *Varieties of Capitalism: The Institutional Foundations of Comparative Advantage*, Oxford University Press, Οξφόρδη 2001, σ. 1-68· Bob Hancké, «Revisiting the French Model: Coordination and Restructuring in the French Industry», *αυτ.*, σ. 307-334.
- 10 Bob Hancké, «Revisiting the French Model», ό.π.: Pepper D. Culpepper, «Capitalism, Coordination and Economic Change: The French Political Economy since 1985», στο Pepper D. Culpepper / Peter A. Hall / Bruno Palier (επιμ.), *Changing France: The Politics that Markets Make*, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2008, σ. 29-49.
- 11 François Fressoz, «Le souvenir de 2005 plane sur 2012», *Le Monde.fr Blogs-Le 19 heures de Françoise Fressoz*, 30.3.2012.
- 12 Gérard Raulet, «Une Europe antisociale», *Le Monde*, 17.11.2011.
- 13 Μεταφράζουμε ως «δυσφορία» τον όρο «intranquillité», τον οποίο αναλύει σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση ο Luc Rouban: «Le clivage européen ou l'intranquillité politique», *Élections européennes 2014, Les enjeux*, Cevipof, note 2 (Μάιος 2014).
- 14 Πρόκειται για τίτλο άρθρου του Ανδρέα Πανατζόπουλου, «Γιατί χάνει η σοσιαλδημοκρατία;», *Ελευθεροτυπία*, 26.7.2008.
- 15 Βλ. τη συνέντευξη του Gilles Finchelstein στον Matthieu Ecoiffier, «Il doivent

- retrouver l'audace d'adopter des positions courageuses», *Libération*, 10.6.2009.
- 16 Βλ. Laurent Joffrin, «Le PS et ses pairs en panne de renouveau», *Libération*, 10.6.2009.
- 17 Γεράσιμος Μοσχονάς, «Δεν υπάρχει παρακάτω», *Ελευθεροτυπία-Enet.gr*, 21.6.2009.
- 18 Βλ. τη συνέντευξη του Finchelstein στον Ecoiffier, «Il doivent retrouver l'audace d'adopter des positions courageuses», ό.π.
- 19 Μοσχονάς, «Δεν υπάρχει παρακάτω», ό.π.
- 20 Βλ. τη συνέντευξη του Marc Lazar στον Marc Semo, «La gauche se reposait sur ses lauriers», *Libération*, 10.6.2009.
- 21 Είναι ενδεικτικό ότι ο Βαλς, παλαιός υποστηρικτής του Ροκάρ και εκπρόσωπος της «δεξιάς» πτέρυγας του Σοσιαλιστικού Κόμματος, επαναφέρει το ζήτημα του 35ώρου· βλ. τη συνέντευξη του Gérard Grunberg στον Matthieu Deprieck, «Martine Aubry symbolise les contradictions du PS», *L'Express*, 3.1.2011.
- 22 Βλ. απόσπασμα από τη συνέντευξη του Gérard Grunberg στην Morgane Bertrand, «Hollande s'admet social-démocrate mais il est social-libéral», *Le Nouvel Observateur*, 15.1.2014.
- 23 Βλ. τη συζήτηση με τίτλο «PS: Sur la gestion, nous n'avons pas de leçon à recevoir de la droite», *Le Monde*, 10.5.2011.
- 24 Βλ. «Le gouvernement est-il de droite?», *Libération*, 28.8.2014.
- 25 Βλ. Sophie Landrin, «Pour rassembler les socialistes, Martine Aubry étoffe les propositions du PS pour 2012», *Le Monde*, 6.4.2011.
- 26 Jean-Marie Colombani, «Hollande vainqueur, l'élan avant la bataille», *Slate (France)*, 16.10.2011.
- 27 Βλ. τη συνέντευξη του Ολάντ στους Vincent Duclert, Denis Lefebvre, Bernard Poinant, Dominique Villemot, *Μια συζήτηση με τον Φρανσουά Ολάντ* (μτφρ. Στέφανος Νομικός), Πόλις, Αθήνα 2011, σ. 31.
- 28 Daniel Vernet, «Hollande, Aubry, des europhiles au milieu d'euroscéptiques», *Slate (France)*, 20.10.2011.
- 29 Christophe Barbier, «Le virage social-libéral de François Hollande», *L'Express*, 7.1.2014.
- 30 Lilian Alemagna, «Les frondeurs toujours plus en confiance», *Libération*, 31.8.2014.

- 31 Hugo Domenach, «Université d'été du PS à La Rochelle: les frondeurs s'organisent», *Le Point.fr*, 1.8.2014.
- 32 Tristan Quinault Maupoil, «Montebourg: «Hollande ment tout le temps, c'est pour ça qu'il est à 20%», *Le Figaro.fr*, 26.8.2014.
- 33 Συνέντευξη της Ομπρί στους Françoise Fressoz και Olivier Schmitt, «Aubry: «Pour 2012, les Français sont en attente de sens, d'éthique, de vérité», *Le Monde*, 2.3.2011.
- 34 François Hollande, «Une autre voie pour l'Europe», *Le Monde*, 16.12.2011.
- 35 Βλ. τις προτάσεις των γάλλων Σοσιαλιστών για την «πραγματική ισότητα» («égalité réelle») σε <http://www.parti-socialiste.fr/projet>.
- 36 Το απόσπασμα αυτό εντοπίζεται σε κείμενο του Γιάννη Βαρουφάκη, «Ο François στον δρόμο του François;», *Protagon.gr*, 25.5.2012.
- 37 Για τη συγκεκριμένη δέσμευση, βλ. το «Παρατηρητήριο των υποσχέσεων του Φρανσουά Ολάντ» της εφημερίδας *Le Figaro*, στη θεματική στήλη «Ευρώπη», όπου σημειώνεται ότι «εγκαταλείφθηκε υπό την πίεση της Άγκελα Μέρκελ», <http://www.lefigaro.fr/assets/promesses-hollande/Promesses-Francois-Hollande.html>.
- 38 Καρλ Μαρξ, *Η 18η Μπρυμαίρ του Λουδοβίκου Βοναπάρτη*, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1987, σ. 11.

«ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΤΗΝ ΕΞΕΤΕΛΕΣΑ ΚΙ ΕΓΩ»: ΤΟ ΑΣΧΗΜΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΙΜΟ ΛΕΒΙ ΚΑΙ Η ΣΧΕΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ

ΚΩΣΤΗΣ ΚΟΡΝΕΤΗΣ

Πριν από λίγες μέρες συνελήφθη ο Τζέρι Άνταμς, πολιτικός ηγέτης του Σον Φεν της Ιρλανδίας. Αιτία στάθηκε ένα πρόγραμμα προφορικής ιστορίας σε πανεπιστήμιο της Βοστώνης που ερευνούσε το ιρλανδικό ζήτημα, όπου διάφοροι συνεντευξιαζόμενοι τον καταδείκνυαν ως πολιτικά υπεύθυνο για την απαγωγή και δολοφονία της Τζιν ΜακΚόνβιλ ως «πληροφοριοδότριας», το 1972. Όλοι γνώριζαν πως ο Άνταμς, ο οποίος αρνείται τις κατηγορίες μετά βδελυγμίας είχε στενές σχέσεις με τον ΙΡΑ και κατ' επέκταση με την πολιτική βία, χωρίς βέβαια να ξέρουμε με ακρίβεια ποια ήταν η (υποτιθέμενη) ανάμειξή του στη συγκεκριμένη υπόθεση. Τι γίνεται, όμως, όταν αποκαλύπτεται πως ένα παγκόσμιο σύμβολο ανθρωπιάς έχει εμπλακεί σε μια αντίστοιχη πράξη;

Ο Κωστής Κορνέτης διδάσκει σύγχρονη ιστορία στο Κέντρο Ευρωπαϊκών και Μεσογειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης.

Από τις αρχές του περσινού καλοκαιριού τα ιταλικά μέσα ενημέρωσης κατακλείστηκαν από αναφορές σε ένα νέο βιβλίο το οποίο αντιμετώπιζε με έντονα αναθεωρητική ματιά έναν από τους σύγχρονους ήρωες της ιταλικής διανόησης, και όχι μόνο. Τον κρατούμενο νούμερο 174517, ιταλό εβραϊκής καταγωγής, χημικό στο επάγγελμα, που επέζησε μετά από έντεκα μήνες στο κολαστήριο του Άουσβιτς και έγινε παγκοσμίως γνωστός από τη συγκλονιστική μαρτυρία του: τον Πρίμο Λέβι. Έκρυβε ο Λέβι ένα ένοχο μυστικό που δεν φανέρωσε ποτέ –ή φανέρωσε με μισόλογα– ένα μυστικό που μπορεί να αμαυρώσει μετά θάνατον την εικόνα του και την ηθική του υπόσταση στην Ιταλία, και όχι μόνο, ως θύματος της ναζιστικής θηριωδίας: Αυτό υποστηρίζει ο ιταλός ιστορικός Σέρτζο Λουτσάτο στο βιβλίο του με τίτλο *Παρτιζάνοι: μια ιστορία της Αντίστασης* [Sergio Luzzatto, *Partigiani. Una storia della Resistenza*, Mondadori, Μιλάνο 2013].

Το άσχημο μυστικό

Ο Λουτσάτο, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Τορίνου, είναι ένας συγγραφέας που αρέσκεται στο να προκαλεί. Ειδικευμένος αρχικά στη γαλλική επανάσταση πέρασε γρήγορα σε θέματα που άπτονταν της πρόσφατης ιταλικής ιστορίας. Από την ιστορία του Πάδρε Πίο –ενός “αγίου” στη γειτονική Ιταλία– στο *Θαύματα και πολιτική στον 20ό αιώνα*, στο *Σώμα του Ντούτσε*, όπου παρακολουθεί τις περιπέτειες του σώματος του ιταλού δικτάτορα, από το σφρίγος του μπαλκονιού της Πιάτσα Βενέτσια στη Ρώμη μέχρι την διαπόμπευση του ως κουφαριού πλέον στο Μιλάνο, ο Λουτσάτο συνηθίζει να προβοκάρει με τη μεθοδολογία του και την ενασχόλησή του με θέματα ταμπού. Η πρόζα του ζωντανή, μιλάει στον αναγνώστη, χωρίς όμως να κάνει εκπώσεις στην ιστοριογραφική ακρίβεια. Φανατικός των πηγών και της λεπτομερούς ανακατασκευής ξεχασμένων στιγμών, ο Λουτσάτο ακροβατεί ανάμεσα